

5. TULAJDONVISZONYOK, ERDŐSTATISZTIKA

A korábban említett erdőelkülönítési eljárás során a volt *szerb-bánsági határőrök* vagyonszösségének (amelyhez 56 község tartozott) mintegy 38 ezer kh (kb. 22 ezer ha) erdőterület jutott.³¹ Ez az erdő 25 község határában, többnyire a Dunára hajló hegyoldalokon állt. Az erdőt a község szolgalm- és részben tehermentesen kapta meg, amelynek az ügyeit egy választott vagyongazdálkodó szervezet intézte. Az erdőtől távolabb fekvő községek többször felvetették, hogy az őket illető tulajdonjogukat eladják, de erre – ismereteink szerint – nem került sor. Az erdőbirtok kezelésével kapcsolatban azonban sok probléma és kifogás merült fel, ami már az erdőtvény meghozatala utáni időkben állami beavatkozást tett szükségessé. Ezt még részletesebben kifejtjük, de már itt jelezzük, hogy ez a vagyonszösség nem nagyon tudott az erdejével mit kezdeni.

Szintén a későbbiek miatt érdemes még tudni a következőket. A határőrvidéki erdei szolgalmak megváltásáról szóló törvény a „faizási, legeltetési, makkoltatási és a katonai határőrvidéken fekvő államerdőkben eddig gyakorlatban volt bármi néven nevezendő egyéb haszonélvezeti jogok” tisztázásáról intézkedett (1.§). Következésképpen a legelőkre vonatkozó megváltás több község határában az erdőket is érintette. Tehát megtörtént, hogy *községi erdők* is szerepeltek az erdők törzskönyvében. Így a falvaknak saját, a vagyonszösségtől különálló erdejük is volt. Szintén a „községi erdők” kategóriájába kerültek a kopárfásítások is. A továbbiakban előforduló, nem a vagyonszösséget, hanem az egyes községeket érintő problémák tehát tulajdonjogilag innen eredeztethetők.

Az 1873:XXX. tc. a volt határőröknek juttatott erdők kezelését csak általánosságban szabályozta. Csak azt követelte meg, hogy azokat „az erdőgazdasági és rendőrségi szabályok határai között” kell kezelni (3. §). Ugyanakkor azt, hogy a volt határőrközségek községenként vagy közösen kívánják-e a nekik juttatott erdőkben a gazdálkodást folytatni, a volt

határőrök szabad elhatározására bízta (4. §). Kiemelte viszont, hogy az erdőként juttatott területek továbbra is erdő művelési ágban tartandók (7. §). Itt a vitára csak a már említett „kiszögellések” művelési ága adott okot. A fenn nem tartott – ti. az állam részére – kincstári „kiszögellések” ugyanis lehetnek akár erdők, akár irtások, illetve legeltetett, elkopárosodott területek is, míg a fenntartott kincstári „kivágások” általában irtások voltak. Ez utóbbiakat aztán az állam igyekezett (peres vagy egyéb úton) a foglalóktól – akik legtöbbször maguk az irtók voltak – visszaszerezni.

Az 1874-ben elkezdődő birtokelkülönítési munkálatok (ahol a volt határőröket 4 küldött képviselte) 1880-ban értek véget, ahol a volt román-bánsági határőrök összesen 216 068 kh (124 347 ha) erdőt, 4873 kh (2804 ha) legelőt, 29 453 kh (16 950 ha) havasi (legelőt) területet, továbbá 1525 kh (878 ha) terméketlen területet (ez összesen 251 919 kh-t – 144 979 ha – tesz ki) kaptak, községenként a következő megoszlásban.³²

Község neve		Erdő			Összes terület		
Román	magyar	kh	öl	ha	kh	öl	ha
1. Armeniş	Örményes	1137	27	654,3	2080	418	1197,1
2. Bănia	Bánya	812	1560	467,9	886	746	510,2
3. Bârza	Börzény (Bersing)	1484	369	854,2	1541	976	887,2
4. Bogoltin	Bogoltény	5544	59	3190,6	6493	1113	3737,1
5. Borlova	Borló	6256	363	3600,4	6569	545	3780,1
6. Borloveni noui și vechi	Ó- és Újbor- lovény	3256	138	1873,9	3442	1252	1981,3
7. Bozovici	Bozovics (Bosowitsch)	6483	1568	3731,5	6734	1039	3875,8
8. Buchin	Bökény	94	577	54,3	94	1138	54,5
9. Buceșnița	Bokos	172	1492	99,5	187	691	107,9
10. Caransebeș	Karánsebes (Karansebesch)	273	817	157,4	292	40	168,0
11. Cicleni	Csiklény	44	408	25,4	44	998	25,7
12. Cireșa	Bisztracseres	2451	945	1410,9	2505	185	1441,7
13. Ciuta	Csuta	530	875	305,4	538	1478	310,1
14. Coramnic	Koromnok	88	251	50,7	88	251	50,7
15. Cornereva	Somosréve	5315	1080	3059,2	10037	554	5776,5
16. Crâjma	Korcsona	15	298	8,7	15	298	8,7
17. Dalboșeț	Dalbosfálva	3840	1198	2210,3	3865	104	2224,3
18. Dălcă	Dálcs	293	818	168,9	299	1345	172,5
19. Dubova	Dunatólgyes	2253	317	1296,7	2458	848	1414,9
20. Eibenthal	Tiszafa	1317	1565	758,5	1330	827	765,7
21. Eșelnița	Dunaorbágy	2167	1232	1247,6	2213	1394	1274,1

Község neve		Erdő			Összes terület		
román	magyar	kh	öl	ha	kh	öl	ha
22.Feneş	Fényes (Fönich)	3386	147	1948,7	4099	1049	2359,3
23.Gărăna	Szörényordas (Wolfsberg)	236	406	135,9	237	389	136,5
24.Gârbovăţ	Gerbóc	1722	977	991,4	1770	30	1018,6
25.Glimboca	Novákfalva	3903	950	2246,5	3929	446	2261,3
26.Goleţ	Galacs	5064	1321	2914,8	5132	465	2953,6
27.İlova	Illópatak	2425	986	1395,9	2488	689	1432,1
28.Iablanţa	Bélajablánc	7211	1570	4150,5	7341	1362	4225,3
29.Lăpuşnic	Nagylaposnok	3394	371	1953,4	3425	29	1971,1
30.Lăpuşnicel	Kislaposnok	431	551	248,2	435	400	250,5
31.Lindenfeld	Karánberek	1852	446	1065,9	1880	566	1082,1
32.Mai	Mál	580	425	333,9	592	544	340,9
33.Marga	Márga	4564	287	2626,6	4994	1379	2874,5
34.Mărul	Almafa	7612	678	4380,9	20314	1485	11691,2
35.Mehadia	Mehádia	5338	1069	3072,4	5379	1063	3096,0
36.Mehadica	Kismiháld	12099	1020	6963,3	12385	1321	7127,9
37.Moceriş	Mocsáros	7957	47	4579,2	8127	523	4677,2
38.Obreja	Bisztranyires	6196	923	3566,1	6233	966	3587,4
39.Ogradena nouă şi veche	Ő- és Újász- szonyrét	5209	1526	2998,4	5273	184	3034,7
40.Ohaba- bistra	Bisztere	2921	639	1681,3	2965	316	1706,5
41.Pârvova	Porhó	4152	937	2389,8	4206	359	2420,7
42.Pătaş	Nérapatas	1691	585	973,4	1902	1464	1095,1
43.Pecenişca	Csernabesenyő	2257	915	1299,2	2360	323	1358,3
44.Petnic	Petnek	854	817	491,8	861	1443	496,0
45.Petroşniţa	Petresfalva	2119	985	1219,8	2154	802	1239,9
46.Plavişevîţa	Naszádós	2826	444	1626,5	2939	139	1691,4
47.Poiana	Sebesmező	2420	179	1393,1	2523	120	1452,0
48.Prigor	Nérahalmos	8391	751	4829,3	8662	298	4985,0
49.Prilipeţ	Perebő	2061	423	1186,3	2148	1451	1236,7
50.Prisian	Perestyén	291	293	167,6	295	197	169,8
51.Putna	Putna	2553	1069	1469,7	2622	635	1509,1
52.Ravensca	Almásróna	2594	1025	1493,2	2601	1117	1497,2
53.Rudăria	Ogerlistye	7979	196	4591,9	8846	1468	5091,4
54.Rusca	Ruszka	3679	1196	2117,7	10454	1204	6016,7
55.Sadova nouă	Újszagyva	1350	952	777,3	1719	1292	989,7
56.Slatina	Temesszlatina	7838	1594	4511,3	8095	691	4660,6
57.Şopotul nou	Újsopot	7772	264	4472,8	7961	1503	4582,1
58.Şopotul vechi	Ósopot	2266	136	1304,1	2299	1209	1323,5
59.Şumiţa	Cseherdős	105	782	60,7	105	782	60,7
60.Teregova	Teregova	5815	1329	3347,0	6115	533	3519,4
61.Tisoviţa	Tiszóca	2170	885	1249,1	2295	1445	1321,3

Község neve		Erdő			Összes terület		
román	magyar	kh	öl	ha	kh	öl	ha
62. Topleți	Csernahévíz	4518	628	2600,3	4636	1511	2668,6
63. Tufări	Tuffás (Töplitz)	176	850	101,6	220	51	126,6
64. Turmu	Sebestorony	4109	840	2365,0	4136	21	2380,3
65. Valea Bolvașnița	Bolvásvölgy	2840	1579	1635,0	2856	747	1643,9
66. Valea mare	Bisztránagy- völgy	134	1309	77,6	191	882	110,2
67. Var	Vár (War)	2802	1233	1613,0	2815	346	1620,1
68. Vârciorova	Varcsaró	2631	67	1514,1	5335	1420	3070,8
69. Voislova	Szörény- balázsd	759	824	437,1	793	598	456,7
70. Zăvoi	Závoly	958	401	551,5	1033	915	594,8
Összesen		216068	379		251919	12	144979,4

124347,2

Erdővel nem rendelkező községek, amelyek azonban a
vagyonközösség tagjai:

1. Bolvașnița	Bolvás
2. Brebul-nou	Temesfő
3. Cănicea	Szörénykanizsa
4. Caransebeșul-nou	Újkaránsebes
5. Cârpa	Körpa
6. Cornea	Somfa
7. Crușovăț	Körtvélypatak
8. Cuptoare	Kuptorja
9. Domașnea	Domásnya
10. Globucraiova	Kiskirálymező
11. Globurău	Golbor
12. Iaz	Jász
13. Jupalnic	Nagyzsupány
14. Luncavița	Nagylankás
15. Orșova	Orsova
16. Plugova	Ekés
17. Rueni	Sebesrom
18. Sadova-Veche	Ószagyva
19. Vălișoara	Temesvölgye
20. Verendin	Verend
21. Zervești	Szervesd
22. Zlagna	Szalakna.

A megegyezés részét képezték természetesen nemcsak a területi megosztások, hanem olyan kérdések, mint a szállítási útvonalak biztosítása, vagy a megfelelő határjelek és -dombok elkészítése is. Külön megállapodásban kötötték ki például azt, hogy az erdők- közötti közlekedés, továbbá az állatok fel- és lehajtása érdekében 50 méter széles utakat vágnak ki. Aztán hogy egyik erdőtulajdonos nem akadályozza a másik szállítási és egyéb erdei munkáit (ezt az időközben megszülető, életbe lépő erdőtörvény is előírta), továbbá a belzetek (enklávék) tulajdonosainak – a „kivágások” irtásföldjeit kell ez alatt értenünk – kerítés- és határbiztosítási kötelezettséget is előírtak. Összességében azonban – miként arra az 1873. évi XXX.tc. 5.§-a utalt – igyekeztek a magánosok „kivágásait” az állami erdőterületekről kiváltani, azokat kiküszöbölni. Ez azonban hosszú folyamat volt, mert időközben – ahogyan arra még vissza fogunk térni – a lakosok a közös (sőt az állami) területekből újabb foglalásokat tettek.

Végül szükségesnek tartjuk a Krassó-Szörény megyei adatokat is ide felsorakoztatni. Először az 1882. évi, a kataszteri nyilvántartásban szereplő, a temesvári erdőfelügyelő által készített kimutatást⁸³, majd az 1885-re pontosítottat, amit BEDŐ Albert az ekkor elkészült erdőtörzskönyvet tett közzé³⁴, végül pedig az 1910. évi erdőstatisztikai adatokat³⁵ közöljük.

	1882		1885		1910	
	kh	(ha)	kh	(ha)	kh	(ha)
véderdő	22 777	13 108	45 144	25 980	47 326,47	27 236,38
feltétlen erdőtalajon álló erdő	847 163	487 542	847 441	487 702	763 997,51	439 680,56
nem feltétlen erdőtalajon álló erdő	113 493	65 315	109 855	63 222	88 941,50	51 185,83
összesen	983 433	565 965	1 002 440	576 904	900 265,48	518 102,77
Fafajok szerint						
tölgy	257 304	148 078	274 849	158 176	208 827,69	120 180,33
bükk és más lombfa	699 172	402 373	705 980	405 784	668 341,73	384 630,66
fenyő	26 957	15 514	22 493	12 944	23 096,06	13 291,78

Tulajdonjog szerint						
állami	373 416	214 901	360 599	207 524	335 558,04	193 113,65
törvényhatósági és községi	290 569	167 222	319 442	183 839	256 177,82	147 430,33
egyházi testületek és személyek	206	119	227	131	119,00	68,49
közalapítványi	4 875	2 806	4 934	2 840	5 668,05	3 261,96
hitbizományi	2	1				
részvénytársulati	190 496	109 630	193 167	111 167	180 352,36	103 792,78
magánerdő	123 869	71 286	124 071	71 403	120 830,54	69 537,98

Az erdőterület csökkenése ebben a megyében, ahol az erdők az összes földterületnek a felét borították, egyértelmű. Ebben a fogyásban valamennyi tulajdonosi kategória érintett, mi azonban most a községi erdők térvesztését emeljük ki, amely csökkenés okát a későbbiekben igyekszünk megvilágítani.